

Stockholm den 31 augusti 2011

Handläggare:

Jenny Ek, Sveriges Dövas Ungdomsförbund/Sveriges Dövas Riksförbund
Förmansvägen 2, 6tr
117 43 Stockholm
jenny.ek@sdr.org

Yttrande över "Med rätt att välja – flexibel utbildning för elever som tillhör specialskolans målgrupp" (SOU 2011:30) från Sveriges Dövas Ungdomsförbund, Unga Hörselskadade och Dövblind Ungdom

Vi är tre ungdomsorganisationer som har valt att skriva detta yttrande över *Med rätt att välja – flexibel utbildning för elever som tillhör specialskolans målgrupp* (SOU 2011:30) gemensamt eftersom vi tillsammans representerar den egentliga målgruppen, bestående av döva, hörselskadade och personer med dövblindhet. Vi som står bakom denna skrivelse är Dövblind Ungdom (DBU), Sveriges Dövas Ungdomsförbund (SDU) och Unga Hörselskadade (UH). Tillsammans har vi bäst insyn i vad dagens elever och ungdomar anser om dagens skola samt hur den bör reformeras framöver för att på bästa sätt tillgodose våra behov. I det här fallet måste beslutsfattarna lyssna på döva och hörselskadade unga och vuxna som själva lever i den situation som barnet i fråga kommer att leva i. Bara dessa personer och vi som företräder dem vet hur det är, genom personliga upplevelser och erfarenheter. Vi arbetar gemensamt för våra medlemmars rätt till tvåspråkighet. Att få tillgång till både svenska och teckenspråk i en optimal språkmiljö är att få sina behov tillgodosedda i ett livsperspektiv. Se bilaga 1 för *Därför tvåspråkighet*

Bakgrund

Våra medlemmar befinner sig just nu grundskolan, eller har nyligen genomgått sin utbildning i grundskolan, oavsett skolform. Många av våra medlemmar har gått, eller går nu i specialskolan. Precis som betänkandet lyfter fram så har antalet elever i specialskolan minskat. Allt fler elever väljer andra skolformer.

Döva, hörselskadade och personer med dövblindhet har varierande behov som en konsekvens av deras hörselnedsättning och synskador. Vi anser att skolan måste kunna bemöta varje individ och deras behov, oavsett skolform. Våra medlemmar och de elever som betänkandet berör behöver varandra. Deras behov kan variera under livets gång, beroende på hur språkbehov samt hörsel- och eventuell synskada förändras. Gränserna mellan våra medlemsgrupper flyter alltmer samman, då hörselskadade allt mer efterfrågar och lär sig använda teckenspråk samtidigt som döva oftare får CI och utvecklar en hörselfunktion.

Utredningen om flexibel utbildning som genomförts och den nu pågående om Riksgymnasiet för döva och hörselskadade (RGD/RGH) är mycket viktiga för oss och våra medlemsgrupper. Utbildning och skolan är något som präglar vår pågående vardag och vår framtidssyn, därför

har utredningen en enorm betydelse för oss. Vi är mycket kritiska till att specialskolan idag ses som "en sista utväg", både attitydmässigt från samhället och i det nya delbetänkandet. Det får inte bli så att specialskolan blir en skola dit eleverna först får tillträde då de misslyckats inom den reguljära skolan. Vi vill se en framtida specialskola som håller en likvärdig undervisningsnivå med den reguljära skolan. Eleven skall inte tvingas välja mellan två bristfälliga alternativ.

Sveriges Dövas Ungdomsförbund, Unga Hörselskadade, Dövblind Ungdom, Sveriges Dövas Riksförbund, Hörselskadades Riksförbund, Förbundet Sveriges Dövblinda och Riksförbundet för döva, hörselskadade och språkstörda barn har enats om att vi behöver en omfattande förändring. Vi uppvaktade därför utredningen den 3 november 2010 och departementet den 13 december 2010. Vi presenterade då vårt förslag på en radikal skolreform som innebär en ny skola, nationell samordning och regionala resurscenter. Se bilaga 2 för ställningstagande.

Utifrån denna bakgrund vill Sveriges Dövas Ungdomsförbund, Unga Hörselskadade och Dövblind Ungdom hädanefter framföra våra synpunkter och gemensamma yttrande över *Med rätt att välja*.

Våra principiella synpunkter

- Vi vill göra ett särskilt påpekande om att det är mycket märkligt att ingen teckenspråkig översättning av betänkandet gjorts, speciellt med tanke på den målgrupp som betänkandet berör. Inte ens betänkandets sammanfattning finns översatt till teckenspråk.
- Det är bra att utredningen föreslår att teckenspråk jämställs med de nationella minoritetsspråken i skollagen och i skolförordningen. Det stärker teckenspråkets ställning och även elevernas rätt till teckenspråk, oavsett skolform. Det kommer särskilt att vara till gagn för elever med lättare hörselskador i hemkommunala skolor.
- Vi vill avskaffa begreppet specialskola och istället benämna skolorna med densamma målgrupp som skolor med teckenspråkig profil. Detta överensstämmer bättre med det språkperspektiv som teckenspråket innebär, framför en handikappsyn som tillämpats sedan flera decennier.
- Det är positivt att utredningen föreslår att författningstexterna ska omformuleras för att lyfta fokus från vad eleven inte klarar av/inte kan göra istället för att lyfta fram elevens behov och vad hemkommunen tillgodoser eller inte. Det är inte acceptabelt att utredningen i betänkandet ser teckenspråk som en anpassning och specialskolans målgrupp som anpassningsbar. Man använder termer såsom anpassad undervisning och anpassning till undervisning. Det stämmer inte överens med den definition som FN-konventionen om mänskliga rättigheter för personer med funktionsnedsättning tillämpar. Vi föreslår istället att författningstexten ska innehålla följande eller liknande formulering: "döva, hörselskadade och dövblinda med behov av teckenspråkig undervisning". Därmed vill vi också betona att grundskolan för hörselskadade, döva och dövblinda ska erbjuda ett minst antal ämnen med teckenspråk som undervisningsspråk.
- Det finns flera tvivel kring hur staten och den föreslagna skolreformen ska garantera att eleverna med behov av tvåspråkighet ska främjas till att använda och utveckla teckenspråk samt hur skolorna ska garantera och erbjuda teckenspråksmiljöer. Vi anser att staten inte får släppa ansvaret för denna elevgrupp och deras möjligheter till en optimal förskole- och grundskoleutbildning på sina villkor i en teckenspråkig miljö. Vi tvivlar starkt på att kommunen kan ta det ansvar som den berörda målgruppen

medför, då kompetensen om våra behov saknas där idag. Det gäller kompetens om våra respektive eller kombinerade funktionsnedsättningar då vi är döva, hörselskadade och dövblinda. I betänkandet står det att elever med dövhet eller hörselnedsättning mår sämre än jämnåriga kamrater¹. Vi ifrågasätter inte att det kan stämma men utredningen får inte heller dra slutsatsen att döva, hörselskadade och dövblinda elever därmed kommer att må bättre i kommunala skolor.

- Utredningens okunskap om vikten av en teckenspråkig miljö för en fungerande socialiseringsprocess lyser igenom. Ett barn lär inte ett språk från en vuxen lärare. Ett barn lär sig ett språk i en miljö där språket används mycket och i naturliga sammanhang, där många använder språket i dess korrekta form. Att fortbilda lärare i den kommunala eller fristående skolan räcker alltså inte. Barnen riskerar också att inte få en meningsfull fritid om det inte finns några teckenspråkiga kamrater i närheten av hemmet.
- Vi är mycket oroliga över vilka konsekvenser förslagen innebär för de fåtal teckenspråkiga miljöerna som finns i Sverige, på både kort och lång sikt. De teckenspråkiga miljöerna som finns vid de regionala specialskolorna är ett resultat av ett arbete under flera decennier som de senaste åren förstärkt den tvåspråkiga undervisningen, framförallt för att bemöta den förändrade målgruppen och föräldrars efterfrågan om talad svenska i skolan. Att etablera nya eller bevara befintliga teckenspråksmiljöer är inte något som görs i en handvändning. Vi och våra medlemmar vet att det optimala sättet att lära sig, använda och utveckla teckenspråket är i en miljö där språket finns och används kontinuerligt på ett naturligt sätt. Utredningen vill att deltidseleverna ska få tillgång till en teckenspråkig miljö, men den möjligheten tar utredningen genom sitt förslag bort.
- Vi saknar en mycket viktig principiell utgångspunkt i utredningens arbete - teckenspråk som undervisningsspråk. Utredningen föreslår att teckenspråk som ämne ska kunna erbjudas i alla skolformer och att elevens rätt till teckenspråk ska regleras i skollagen och skolförordningen. Det stöder vi fullt eftersom det kommer att ha en enorm stor betydelse för många elever som får en grundläggande kunskap i teckenspråk att luta sig mot resten av deras liv. Men vi ifrågasätter skolhuvudmännens potential att kunna bedriva en undervisning på teckenspråk i alla ämnen och ge eleverna förutsättningar att uppnå målen om en full tvåspråkighet.
- Den föreslagna tidsbegränsade samordningen duger inte. Vi vet att elevernas behov inte kommer att minska. Samordningen måste bli permanent för att garantera och säkerställa en skolgång som tillgodoser elevernas behov.
- Utredningen menar också att ekonomin inte ska avgöra elevens skolform. Men genom att bland annat höja den interkommunala ersättningen till specialskolan förväntas ett sjunkande elevantal till specialskolan och de ekonomiska förslagen kommer att stjälpa mer än hjälpa.
- Den hittills gjorda utredningen och betänkandet är en besvikelse eftersom vi anser att man under utredningens tid i en allt för stor utsträckning använt föräldraperspektiv utan att lyfta fram barnens och ungdomarnas erfarenheter av skolgång. Det resulterar i ett betänkande som lyfter fram föräldrarnas rätt till valfrihet om skola till sina barn men inte hur barnets bästa ska tillgodoses i en tvåspråkig undervisning och skolmiljö.

¹ Sid. 66

Yttrande

Elevgruppens språkliga behov och förutsättningar

Vi instämmer i utredningen om att elevgruppens behov förändrats² men det innebär inte att behovet av teckenspråket minskats, utan förväntas istället att öka. Detta i takt med att allt fler hörselskadade lär sig teckenspråk. Vi ställer oss också undrande inför hur hörsel och talspråk ger andra möjligheter att lära och utvecklas. Eleverna är fortfarande hörselskadade och döva. Om utredningen menar att den nya tekniken ger "bättre pedagogiska möjligheter" undrar vi på vilket sätt utredningen avser att främja målsättningen om tvåspråkighet. Utredningen har inte tagit upp perspektivet om hur teckenspråk i skolan tillgodoser barnen och ungdomarnas behov och stärker deras trygghet för hela livet, inte bara under skolgången.

Det är inte föräldrarnas behov som ska sättas i det främsta rummet. Vem avgör om ett barn har *behov* av teckenspråk eller inte? Det finns många, många hörselskadade, och även döva, vuxna vars föräldrar, eller föräldrarnas rådgivare, som inte ansåg att barnet *behövde* teckenspråk, men som idag i vuxen ålder känner sig berövade ett språk. Det är svårt att lära sig ett språk som vuxen. Det tar många år att komma upp i en välfungerande nivå och för att komma dit krävs att man "lever med" språket. Hörselskadan kan med tiden försämrans så att personen senare i livet kan komma att få *behov* av teckenspråk. Den hörselskadade kommer med största säkerhet att hamna i situationer där teckenspråk hade varit bra att kunna. Vi menar att det allmänna, i det här fallet alltså skolan, måste säkerställa att alla döva och hörselskadade barn får utveckla ett fullvärdigt teckenspråk som ett komplement till den talade svenskan.

Det är viktigt att se den språkliga dimensionen som ett skolformsbyte medför. Många av föräldrarna till barn med hörselnedsättning eller dövhet behärskar inte teckenspråk. Om barnen skall kunna utveckla en tvåspråkighet kan en flytt från föräldrahemmet vara en nödvändighet. Vi ungdomsorganisationer känner genomgående att utredningen i första hand beaktar föräldraperspektivet, inte barnens och ungdomarnas. Vi frågar oss om föräldrarna har rätt kunskaper för att kunna välja skolform för sitt barn och se till ett långsiktigt perspektiv av såväl lärande som social miljö.

Utredningen har också lagt stor vikt vid närhetsprincipen och hänvisat till barnets bästa, utan att reflektera kring de befintliga kunskaper som föräldrarna har (eller saknar) om deras barns funktionsnedsättning och språkbehov. Det är viktigt att barnet får alla möjligheter så tidigt som möjligt i livet för att som vuxen själv kunna välja vilket språk som önskas användas. I de fall valmöjligheten finns kan den vuxne välja när och var tal- och/eller teckenspråk ska användas samt i vilken språklig och kulturell gemenskap individen vill tillhöra. Det kräver, i det här fallet, att barnet får utveckla ett nyanserat teckenspråk under hela sin uppväxt, likväl som att barnet ska få utveckla en nyanserad svenska. Bara då har individen möjlighet eller "rätt att välja" språk.

Den första kontakten med hörselvården är väldigt viktigt. Det är viktigt att föräldrar får all den information de behöver om talspråksutveckling såväl som teckenspråksutveckling. Det behövs mer informativa resurser till barnens vårdnadshavare om vilken pedagogik, lärandemiljö och språkmiljö som kan vara barnet och dess utveckling mest till gagn. Sådana resurser saknas idag, vilket påverkar specialskolornas elevunderlag negativt.

Många föräldrar och andra som möter barn som är döva, hörselskadade och dövblinda har uppfattningen att tvåspråkighet enbart gäller talad svenska och svenskt teckenspråk. Det är felaktigt, tvåspråkighet syftar på svenska, både i talad och skriftlig form och svenskt teckenspråk.

² Sid. 13

Förskolorna spelar en viktig roll vad gäller barnets språkliga utveckling, stöd till barnet och dess familj i processen. Det behövs en utredning om teckenspråkiga förskolor i Sverige för att garantera en tidig tillgång till en tvåspråkig pedagogisk miljö. Därmed ges eleverna språkliga förutsättningar att klara av den nioåriga skolgången som föreslås. Speciellt gäller det när teckenspråk inte förekommer i hemmet eller som modersmål i familjen.

Utredningen lyfter fram att de flesta döva barn idag får CI och det förväntas att de skall välja en annan skolform än specialskolan. Vi anser att detta synsätt är generaliserande. Det är omöjligt att säga att alla barn med CI har samma behov. Vi är väl medvetna att barn och ungdomar med CI klarar verbal kommunikation med mycket stora variationer. Det finns instanser i samhället som tycks ha en attityd att barnen *blir hörande* och i möjligaste mån ska normaliseras till det hörande samhället.

En väsentlig skillnad är att döva och hörselskadade barn i vissa situationer är helt beroende av teckenspråk för att få tillgång till utbildning, information med mera. Barnet/personen kan inte lära sig att höra bättre. Vi som själva är döva eller hörselskadade vet att oavsett viss hörsel, skicklig läppavläsning och fin hörselteknik så uppstår ofta situationer då detta inte längre räcker till och då blir det jobbigt. Gruppsamtal där flera personer pratar samtidigt, bullrigt bakgrundsljud och vissa fysiska aktiviteter då hjälpmedel inte kan användas, till exempel vid simning, är några exempel på situationer då teckenspråk kan vara till stor hjälp. Det är viktigt att ha kunskap om tekniska hjälpmedel, både vad gäller dess möjligheter och brister. Det är en orimligt svår situation som barnens vårdnadshavare befinner sig i när helhetsinformation saknas och beslut om barnets utveckling, skolgång och framtid ska tas.

Teckenspråk, modersmål och tvåspråkighet i skolan

Utredningen uppger att i uttrycket anpassad undervisningsmiljö inryms:

*"... alla individuella behov av anpassningar som eleven har med anledning av sin funktionsnedsättning. Det kan vara fråga om anpassningar i den fysiska miljön, i pedagogik, teknik och tvåspråkighet i en teckenspråkig miljö."*³

Det överensstämmer inte med hur språk definieras i FN-konventionen om rättigheter för personer funktionsnedsättning:

*"språk" innefattar bl.a. talade och tecknade språk och andra former av icke talade språk.*⁴

Vi betonar att svenskt teckenspråk är ett språk och inte en anpassning. Skolan ska tillämpa en tvåspråkig undervisning, där teckenspråk och svenska (i skrift eller tal) balanseras och används som två likvärdiga språk. Vi anser att den tvåspråkigheten ska erbjudas och tillämpas på språkprofilerade skolor.

Det första steget är att avreglera benämningen specialskola och istället inrätta regionala grundskolor med teckenspråksprofil för döva, hörselskadade och dövblinda. Det är fullt möjligt. Ett gott exempel är sameskolan, som finns reglerat i skollagen.

Att de elever som väljer reguljär skolform ska erbjudas undervisning i teckenspråk ser vi som positivt. Det är ett steg på vägen för ökad tvåspråkighet för elever med hörselnedsättning. Vi vill dock betona att det inte handlar om modersmålsundervisning i teckenspråk, utan en möjlighet till tvåspråkighet för elever med hörselnedsättning. Våra erfarenheter säger oss att elever med lätta hörselnedsättningar kan gynnas av förslaget, medan elever med grava

³ Sid. 103

⁴ FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, sid. 7

nedsättningar eller dövhet kan komma att missgynnas, då det finns skillnader hur de använder talat/skrivet språk respektive teckenspråk. Det framgår tydligt i de krav som ställs beroende på om teckenspråk erbjuds som modersmål eller eget val, vilket hörande elever kan välja.

Vi ställer oss frågande till om kommunala skolor kan uppfylla de högre kraven som modersmålsundervisning i teckenspråk innebär. Vidare finns det en risk att kommunerna inte anser att en elev med hörselnedsättning har teckenspråket som modersmål, då föräldrarna oftast är hörande. Barnet kan därför ha svenska som första språk, men ändå vara i behov av att lära sig och utveckla kunskaper inom teckenspråk. Det är viktigt att komma ihåg att ämnet teckenspråk inte ensamt kan vara ansvar för elevens utveckling i teckenspråk.

Utredningen talar om undervisning **i** teckenspråk och inte undervisning **på** teckenspråk. Den aktuella språkpedagogiska forskningen och Skolverket slår fast att språk inte bara utvecklas i språkämnena. Alla skolans ämnen har ansvar för elevens språkutveckling. När det gäller teckenspråk räcker det alltså inte bara att få undervisning i ämnet teckenspråk. Kursplanen lyfter också fram den teckenspråkiga kulturen och språkets historia för att ge eleverna möjlighet att utveckla, inte bara språket i sig, utan också den egna identiteten och sin förståelse för omvärlden.

Eleven måste därför få utveckla sitt teckenspråk i alla skolans ämnen. Det talas mycket om genrepedagogik idag. Det vill säga språkutveckling i alla ämnen. Varje ämne har sitt speciella språk, sina termer, sitt sätt att skriva och samtala. Det räcker alltså inte att eleven deltar i ämnet teckenspråk.

Vidare menar vi att elever som har behov av teckenspråk också kommer att ha behov av att, kanske inte alltid men ibland, få undervisning *på* teckenspråk i skolans andra ämnen. Det kan till exempel vara att lära sig svenska med teckenspråket som grund, att få undervisning i matematik eller naturvetenskap *på* teckenspråk. Som teckenspråkig elev behöver man inte anstränga sig för att höra och *samtidigt* lära sig det läraren lär ut (må det vara kemi, historia eller något annat ämne). Med teckenspråk, i en teckenspråkig miljö, kan man helt koncentrera sig på innehållet och behöver inte anstränga sig mer än klasskamraterna.

Förslagen som betänkandet lyfter innebär att flexibiliteten kommer att öka mellan de skilda skolformerna och eleverna får en större valfrihet.

Vi ställer oss också undrande inför om de kommunala skolorna är redo att ta emot elever i behov av en teckenspråkig undervisning. I de fall kommunala skolor saknar teckenspråkskompetens uppstår ett behov av teckenspråkstolkare, vilket skolan i så fall får bekosta.

Om en medveten döv väljer att gå i en hörande grundskola enligt den valfrihet som utredningen förespråkar så krävs det kvalificerade tolkar och pengar för att bekosta dessa. Att skapa tjänster som personliga assistenter eller lärarassistenter som så kallat språkstöd skapar en stigmatisering av dessa elever, vilket vi inte kan acceptera.

Kompetensen i att undervisa i teckenspråk är redan idag begränsad. Den finns i stort sett bara i de statliga specialskolorna. Med utredningens förslag kommer denna kompetens att splittras ytterligare. I de fall kommunerna saknar egen teckenspråkskompetens ska de ges möjligheten att köpa in den genom entreprenörer. Om förslaget förverkligas kräver vi en kvalitetssäkring av svensk teckenspråksundervisning för att garantera att den uppfyller god kvalitet.

Utredningen föreslår att rektorn ska besluta om en elev kan anses ha behov av undervisning i teckenspråk. Vi betonar att det är ett beslut som ska tas gemensamt med eleven, alternativt eleven och elevens vårdnadshavare. Personen som har en funktionsnedsättning ska själv avgöra om han/hon är teckenspråkig, enligt den svenska språklagen.

Självklart ska alla elever kunna tillgodose sig sin utbildning men inom elevgruppen och klassvis finns idag flera varierande behov. Det innebär att den tvåspråkiga undervisningen inte varit optimal och ställts inför stora utmaningar. För lärarkåren inom specialskolan är tvåspråkighet fortfarande relativt nytt och det finns en praktisk kluvenhet inför vilket undervisningsspråk som ska användas, teckenspråk eller talad svenska, för att kunna bemöta elevernas varierande individuella och språkliga behov.

I ett klassrum där alltför stor vikt läggs på auditiva miljön, drabbas elever med behov av endast teckenspråk. I ett klassrum där alltför stor vikt läggs på teckenspråk, drabbas elever med behov av talad svenska. I utredningen saknas ett utförligt förslag hur pedagogiken och skolorna ska hitta en balans som garanterar eleverna en likvärdig utbildning oavsett behov. Alla elever med behov av anpassad undervisningsmiljö ska få en tvåspråkig undervisning oavsett skolform, vilket måste betonas. Observera då att vad vi menar med tvåspråkighet är svenska, i både talad och skriftlig form och svenskt teckenspråk. Det är två skilda språk som inte ska användas samtidigt. De två språket har helt skilda grammatiska uppbyggnader och därför är det inte godtagbart att tala och teckna samtidigt.

Utredningen lyfter också fram distansutbildning i teckenspråk, vilket vi är mycket kritiska till. Det kan uppmuntra kommunerna till en så kallad genväg. Det finns inga genvägar till att skapa en teckenspråkig miljö.

Nioårig skolgång och måluppfyllelse

Utredningen föreslår att specialskolans skolplikt ska sänkas från tio till nio år, i vilket vi instämmer. Under flera år har vi ifrågasatt det tionde året och påpekat de låga förväntningarna på eleverna.

Det är viktigt att belysa något som inte utredningen tagit upp alls, nämligen vilka förutsättningar döva och hörselskadade barn har till en genuin språkstimulans för att få en optimal språkutveckling innan de börjar första klass. Det är ett absolut krav att det ska finnas kommunala förskolor som erbjuder en tvåspråkig pedagogik med teckenspråk och svenska som två likvärdiga språk.

Det är ett orosmoment att utredningen föreslagit en sänkt skolpliktslängd för att underlätta skolformsbyte, utan att resonera något kring hur undervisningens kvalitet i specialskolan ska höjas. Vi instämmer i Skolinspektionens kritik av den låga måluppfyllelsen i de regionala specialskolorna, men anser att utredningen i allt för stor utsträckning hänvisat till den riktade tillsynen. Specialskolorna har inte fått tidsutrymme att vidta åtgärder. Utredningen har också valt att inte lyfta fram vilka åtgärder som ska vidtas, samt huruvida dessa är tillräckliga eller inte. Detta borde ha ingått i utredningens underlag.

Statligt och kommunalt ansvar

Kommunerna har ett svagt intresse för elever som är hörselskadade, döva och dövblinda samt deras rätt till en bra utbildning på deras villkor. Kommunerna vill inte delta i främjandet och uppmuntrandet av deras språkutveckling och lärande. Det framgår även i betänkandet:

Utredningen och Sveriges kommuner och landsting bjöd även in kommunala företrädare till en referensgrupp. Intresset var dock för svalt från kommunernas sida för att ett möte skulle kunna genomföras.⁵

När kommunerna brister i sitt ansvar redan i dagsläget hyser vi stora tvivel över hur utredningens förslag motiverar kommunerna till att ta ett större ansvar. Våra erfarenheter säger att kommunerna är bångstyriga i sitt ansvarstagande och särskilt när samarbete över kommungränserna blir aktuellt.

⁵ Sid. 56

Inom skolpolitiken, bland annat inom Folkpartiet och Lärarnas Riksförbund, arbetar man för att den obligatoriska grundskolan ska bli statlig. Det är många som har kritiserat kommunaliseringen av skolorna och betänkandets förslag upplevs förverkliga scenariot om att specialskolan är sist ut i kommunaliseringen. Vi anser att staten ska garantera att elever som är hörselskadade, döva och dövblinda får en likvärdig skolgång oavsett i landet de bor. Det ansvaret får staten aldrig släppa. Om eleverna väljer kommunala skolor måste staten garantera att den tvåspråkiga skolan finns kvar, ifall den kommunala skolan brister i att till se elevernas behov.

En nationell samordnare

En tidsbegränsad nationell samordnare under 2012-2014 ska stärka förutsättningarna för att samtliga skolhuvudmän ska nå ökad måluppfyllelse. Det ska verkställas genom att man ger ut statsbidrag till kvalitetshöjande åtgärder, fortbildning i teckenspråk och för att stimulera nya eller utvidga befintliga anpassade undervisningsmiljöer. En nationell samordning har varit efterlyst sedan länge. Dock är det tidsbegränsat till 2014. Elever bosatta i Sveriges kommuner och deras behov har inte en tidsbegränsning till 2014. Därför anser vi att samordningen måste bli permanent för att garantera och säkerställa en skolgång som tillgodoser elevernas behov. Vi ställer oss frågande över varför man inte förslår att satsa på fortbildning i pedagogik och ämneskunskaper för utbildade döva och hörselskadade lärare som redan behärskar teckenspråk. Dessa lärare fungerar därmed också som möjliga förebilder.

För att stötta och ge kompetens till skolor i landet som tar emot elever med hörselnedsättning och/eller är teckenspråkiga måste det finnas regionala resurscenter. Där ska även det finnas brukarråd/samverkansråd som kopplas samman i ett nationellt råd i den nationella samordningen.

Regionala resurscenter ska även ansvara för att arrangera regionala aktivitetsdagar för elever, så att de får träffa andra med hörselnedsättning. Det är ett förslag som vi kräver ska genomföras, oavsett om utredningens förslag genomförs eller inte. Anledningen är att vi av egen erfarenhet vet att elever med liknande funktionsnedsättningar har ett stort behov av att träffa varandra.

För att ytterligare stärka elevernas rätt till en likvärdig utbildning vill vi tillsätta särskilda regionala elevombud med spetskompetens om målgruppen hörselskadade, döva och dövblinda elever. Elevombudets uppgift blir att trygga kvaliteten på undervisningen för målgruppen, och ska ha elevernas bästa som mål. Däri ingår givetvis en bra undervisning som är tillgänglig för eleverna. De regionala elevombuden kan arbeta oberoende, men i nära samverkan med Barnombudsmannen och Skolinspektionen. De kan fungera som ett statligt komplement till Skolinspektionen samt de regionala resurscentrumen.

Deltidsutbildning – utbildning i två skolformer

Vi står fast vid att deltidstudier är en konsekvens av att ingen skolform kan tillgodose elevernas behov. Utredningen har lagt ner mycket tid och möda på att fastställa ramar hur deltidstudier ska struktureras. Vi upplever det meningslöst med anpassningar av kursplaner när deltidstudier ändå föreslås finnas kvar och bli bestående. Vi anser att resurserna istället bör läggas på att förbättra specialskolan, eller grundskolan med teckenspråkprofil. Vad vi önskar är en hållbar, långsiktig och större skolreform, som skapar studiero, trygghet och tillgodoser elevernas behov.

I den nya kursplanen för ämnet Teckenspråk, enligt Lgr11, anges vad som ska utgöra ämnets centrala innehåll. Detta centrala innehåll är obligatoriskt och ska utgöra 70 % av undervisningen. Därutöver ska läraren själv antingen lägga till eget som lärare och elever kommer överens om eller ytterligare fördjupa undervisningen inom något av de områden kursplanen anger. Sammanlagt finns 66 obligatoriska innehållspunkter i ämnet. Att en elev som bara vistas deltid på specialskolan ska hinna med alla dessa anser vi vara en omöjlig

uppgift. Eller låt oss vända på saken, det är omöjligt för specialskolan att hinna med allt om en elev endast vistas på specialskolan två veckor per termin.

Den deltidsutbildning förlagd i olika skolformer, som utredningen nu föreslagit, ger en negativ klang. Vi anser att betänkandet framlagt deltids eleverna som en nödvändighet för att elevunderlaget ska behållas i de regionala specialskolorna. Risken är alltför stor att specialskolorna avvecklas i brist på elever.

Vi föreslår att positivare ord såsom utbytesstudier och utbyteselev ska användas samt att utbytesstudier endast ska erbjudas under en begränsad tidsperiod. Utbyteseleverna ska få möjligheten att delta i en teckenspråkig miljö och tillgång till en teckenspråksundervisning i den teckenspråkiga miljön som specialskolorna erbjuder. Där kan eleverna få sina behov tillgodosedda. Detsamma gäller de elever som går i specialskolan och vill delta i en mestadels talspråkig miljö. Det är inte acceptabelt att utredningen lägger fram ett förslag på deltidsutbildning som kan genomföras under elevernas hela skolgång, utan att gå till botten med att ingen skolform klarar kraven.

Vi ser att den nu pågående deltidsutbildningen fungerar varierande beroende på var i landet den bedrivs. Kristinaskolan har erbjudit deltidsutbildning tre veckor per termin. Vi anser att det kan uppfattas som en bra lösning, men det kan inte jämföras med en konkret tvåspråkig utbildning. Här får eleverna möjlighet att ingå i en teckenspråkig miljö, vilket sällan kan erbjudas i andra skolformer. Eleverna måste vistas i den tvåspråkiga miljön kontinuerligt för att utveckla en optimal tvåspråkighet. Tre veckor per termin bedöms inte räcka.

Birgittaskolans deltidsutbildning, med att elever är på specialskolan tre dagar per vecka är en sämre lösning. Både för eleven i fråga och klassens gemenskap. Det blir nästintill en omöjlighet att erbjuda både deltids eleven och dennes två klasser studiero och trygghet när gruppdynamiken inte tillåts ha stabilitet.

Precis som utredningen säger så har eleverna rätt att utveckla sin identitet, som döv, hörselskadad, användare av diverse tekniska hjälpmedel, teckenspråkig med mera. Att utveckla och behålla denna identitet kräver mer tid bland dem i samma situation än vad deltidsskolgången som utredningen föreslår kan erbjuda.

I betänkandets inledande stycke säger man att eleven vid deltidsutbildning ska kunna välja att inte flytta från familj och kamrater för att studera vid specialskola.⁶ Det är inte sagt att en elev med hörselskada eller dövhet får färre kamrater inom specialskolan, snarare tvärtom, då de kan flytta till en specialskola för att få flera kamrater och förutsättningar att umgås med dem på lika villkor.

Ekonomiska konsekvenser

Utredningen anser att ekonomin inte ska påverka val av skolform för teckenspråkiga elever. Men utredningens förslag om att lägga mer ansvar, även betalningsansvar, på kommunerna vet vi att det i slutändan påverkar de framtida skolformerna.

Det blir billigare för kommunerna att ordna en alternativ skolform inom kommunen ifall kommunen har ett visst antal teckenspråkiga elever. Vi föreslår att alla elever som är döva, hörselskadade eller har dövblindhet ska erhålla öronmärkta pengar för de kostnader som deras behov medför, oavsett vilken skolform de väljer och huvudman för deras skolgång. Det skulle innebära att elever kan välja att gå i en statlig skola, näraliggande kommunal skola som erbjuder teckenspråkig undervisning eller den reguljära skolan i hemkommunen. På så sätt kan eleverna bosatta i olika kommuner samlas samman regionvis för att skolan ska få ett acceptabelt elevunderlag för att stärka den viktiga teckenspråksmiljön.

⁶ Sid. 17

Avslutning

Vi har grundat vårt remissvar våra samlade erfarenheter, principen om tvåspråkighet, FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och FN:s barnkonvention.

Avslutningsvis vill vi betona att staten har och ska ha ett fortsatt ansvar för målgruppen döva, hörselskadade och dövblinda elever och deras rätt till en bra utbildning. Likaså bör staten ta hänsyn till de erfarenheter vi har av utbildningsväsendet och förmedla dem till nästa elevgeneration samt deras vårdnadshavare, speciellt när ingen i samhället tar det ansvaret eller om inte vi ges den möjligheten.

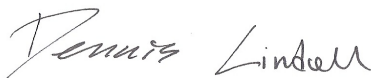
Med vänliga hälsningar

Henrik Sundqvist
Förbundsordförande
Sveriges Dövas Ungdomsförbund

Heléne Larsson
Förbundsordförande
Unga Hörselskadade

Dennis Lindell
Förbundsordförande
Dövblind Ungdom

Bilagor

1. *Därför tvåspråkighet*, Informationsfolder av Unga Hörselskadade, Sveriges Dövas Ungdomsförbund, Dövblind Ungdom, Sveriges Dövas Riksförbund, Hörselskadades Riksförbund, Förbundet Sveriges Dövblinda och Riksförbundet för döva, hörselskadade och språkstörda barn.
2. *Ställningstagande*, framtaget i samverkan mellan Unga Hörselskadade, Sveriges Dövas Ungdomsförbund, Dövblind Ungdom, Sveriges Dövas Riksförbund, Hörselskadades Riksförbund, Förbundet Sveriges Dövblinda och Riksförbundet för döva, hörselskadade och språkstörda barn. Ställningstagandet presenterades vid uppvaktning av utredningen och utbildningsdepartementet.